

PERQUÈ EN DIUEN «ECONOMIA DE GUERRA»...

...QUAN VOLEN DIR -HAURIEN DE DIR- ECOSOCIALISME?

JORGE RIECHMANN

Madrid, Espanya

Des de ja fa alguns anys, analistes profundament preocupats per la magnitud i la velocitat de la transformació socioeconòmica que caldria per evitar estimar-nos en un abisme civilitzatori (la mena de col·lapse que tenim a l'horitzó des dels anys setanta del segle XX: la publicació del primer informe al Club de Roma sobre *Els límits del creixement*, el 1972, serveix com a fita temporal) assenyalen que no podem continuar pensant en termes de *bussines as usual* dins del capitalisme, i que per això caldria anar a una economia de guerra. Així, per exemple, Lester R. Brown i els seus col·laboradors/es de l'*Earth Policy Institute*, els quals demanen *una mobilització com en temps de guerra per salvar el clima*:

"Retallar les emissions netes de CO2 un 80 % pel 2002 per estabilitzar el clima implicarà una mobilització de recursos i una rotunda reestructuració de l'economia global. L'entrada dels EUA a la Segona Guerra Mundial ofereix un exemple inspirador pel que fa a una ràpida mobilització. El 6 de gener de 1942, transcorregut un mes des del bombardeig de Pearl Harbour, el President Franklin D. Roosevelt va fer servir el seu discurs de l'Estat de la Unió per anunciar els objectius de producció d'armes del país. Estats Units, va dir, estava planejant produir 45.000 tancs, 60.000 avions, 20.000 armes antiaèries. Va afegir: 'No deixem que ningú digui que no es pot fer'. Des de principis de 1942 fins al final de 1944, pràcticament no es varen produir cotxes als Estats Units. En comptes d'això, la major concentració de poder industrial del món en aquell moment –la indústria automobilística nord-americana– es va aprofitar per aconseguir els objectius de producció d'armes de Roosevelt. De fet, cap al final de la guerra, els EUA havien superat amb escreix els objectius del president. La velocitat d'aquesta conversió des d'una economia de temps de pau a una economia de temps de guerra és esparverant..." (Lester R. Brown, i altres, *El momento del Plan B*, informe de l'*Earth Policy Institute*, 2008; cfr: www.ecoterra.org/data/plan_b.pdf).

A Espanya, Antonio Turiel (científic titular del CSIC i president de l'*Oil Crash Observatory*) calcula que substituir els aproximadament 6 exajulis d'energia primària usada anualment a Espanya per fonts renovables implicaria un terawatt elèctric, de manera que *les necessitats de capital d'aquesta transformació arribarien als 4,12 bilions de dòlars: tres vegades el PIB d'Espanya*. Si s'adoptés una "economia de guerra" que permetés destinar el 10% del PIB cada any per sufragar aquesta transició vers un dels trets bàsics d'una societat sostenible (un sistema energètic sostenible), i suposant que el territori nacional pogués proporcionar tota aquesta energia renovable (i sense entrar a considerar els problemes de "colls d'ampolla" i altres escassetats, per exemple en materials rars, que sens dubte apareixerien), *es necessitarien 32 anys per completar la transformació* (sense tenir en compte costos financers i altres despeses indirectes). El propi Turiel comenta: "És evident que, en el marc d'un sistema d'economia de mercat, el capital privat no emprendreà una inversió tan grandiosa i de tan dubtosa o nul·la rendibilitat" (Antonio Turiel, *El declive energético*, a «Mientras tanto» 117 Barcelona 2012).

El que hom es pregunta és: però si es reconeix que respectar les exigències de rendibilitat dels capitals privats és incompatible amb la preservació d'una biosfera habitable, ¿per què no parlar a les clares d'ecosocialisme, en comptes d'emprar l'eufemisme "economia de guerra"?

L'investigador belga Daniel Tanuro, des de la seva anàlisi ecosocialista de la crisi climàtica (cf. Per exemple el seu llibre *El imposible capitalismo verde*, La Oveja Roja, Madrid 2011), insisteix que constitueix un *error majúscul ajustar les respostes de l'escalfament climàtic* –tant si parlem de mitigació com d'adaptació, per emprar les expressions consagrades a *allò que resulta políticament factible dins del capitalisme*, acceptat com un marc insuperable. Respectant les exigències de rendibilitat dels capitals privats no resulta viable estabilitzar el clima del planeta, ni

tan sols evitar el pitjor de l'escalfament global. L'escalfament climàtic –i més en general la crisi ecològico-social– posa inevitablement sobre la taula, en efecte, la qüestió del sistema sòcioeconòmic.

La naturalesa intrínsecament expansiva del capitalisme xoca contra els límits d'una biosfera finita. El capitalisme, amb el seu somni de creixement indefinit dels beneficis (que exigeix el creixement indefinit de la producció i el consum), és una revolta contra el principi de realitat.

Si creix, devasta (allò ecològic); si no creix, devasta (allò social). És una màquina infernal. Ens ha situat ja a un pas del col·lapse civilitzatori.

Si es parteix de l'enorme afer de l'escalfament climàtic, s'ha de reconèixer que, es prengui com es prengui, tractar de resoldre-ho, encara que sigui amb eines econòmiques liberals de la mena *cap and trade*, exigeix una regulació global de l'economia. Reduir les emissions de diòxid de carboni en les magnituds i terminis necessaris, no ja per estabilitzar el clima del planeta, sinó per frenar el pitjor de l'escalfament (com a mínim un 5% anual durant gairebé quatre decennis, de 2013 a 2050, de manera que el 2050 suposessin aproximadament una desena part de les emissions del 2011), no sembla pas compatible amb mantenir la rendibilitat que exigeixen els capitals en el sistema de producció capitalista...

No va pas tan desencaminada l'ultradreta nord-americana quan denuncia els ecologistes com a

socialistes encoberts (ja sabeu, xindries verdes per fora i roges per dins), ja que fer front –en la realitat i no retòricament– als nostres problemes ecològics exigeix, de fet, intervenir decidivament en la sacrosanta llibertat capitalista de decidir les inversions sense la menor intervenció externa.

Ecologitzar l'economia exigeix posar traves al lliurecanvi i l'operació dels mercats, al poder del capital, a la mercantilització del treball i de la natura. Fernando de los Ríos va dir en certa ocasió: "Si volem fer l'home lliure hem de fer l'economia esclava". Avui podem parafrasejar: si volem conservar el món, si volem aturar la destrucció de la biosfera i els éssers que l'habiten, hem de sotmetre l'economia a criteris de sostenibilitat i justícia. Una economia ecològica ha de *superar el dèficit de regulació en el metabolisme entre societats industrials i biosfera* que patim actualment.

Mai la necessitat objectiva d'ecosocialisme va ser tan gran com avui, quan ens encarem a l'abisme d'un col·lapse civilitzatori... Però, alhora, semblen lluny de madurar les condicions subjectives per avançar vers una societat així, després de tres dècades de neoliberalisme/neoconservadorisme als països centrals de l'Imperi Nord i del fracàs de l'experiment pseudosocialista de la URSS i els seus països satèl·lits. Aquest és un dels components de la tragèdia que caracteritza el nostre temps.

PER A UN TRACTAMENT PEDAGÒGIC D'AQUEST TEXT

Abans de la reunió de grup:

1. Lectura detinguda del text, individualment.

2. Recerca a internet de materials sobre:

-la situació d'emergència ecològica actual, ¿en què consisteix l'emergència i l'amenaça?

-quin marge, quins terminis de temps tenim per actuar "abans no sigui massa tard"...

Amb aquesta preparació, **debate en el grup:**

• Estem en un temps "normal" o en una hora d'emergència planetària? Raons en pro i en contra.

• La Humanitat, ¿se n'està adonant del que passa i de com se'ns apropa la data del no retorn? Per què? Quins són els factors que més estan impeding a la societat mundial adonar-se del que passa i posar-hi remei?

• Un pas més: ¿es pot dir que el sistema econòmic capitalista tradicional és el major obstacle per plantejar-nos un canvi vers una economia realment sensata i humana, sostenible i amigable amb la terra i amb tots els éssers que

l'habitent?

• Es pot dir que el dilema d'arrel és "la bossa o la vida", escollir entre la intocable llibertat econòmica del diner i dels mercats, o la supervivència?

• Però el temps d'evitar el col·lapse s'acaba... Es podria pensar que arribarà un moment de tanta urgència, que estarà justificat "imposar per la força" un canvi vers un sistema econòmic sostenible, fins i tot contra els que neguen el problema, li pesi a qui li pesi? • Caldria "una mobilització com en temps de guerra"?

• L'autor acaba lamentant que no acabin de madurar les condicions subjectives de la humanitat, per donar el pas inevitable, que com més endarrerim més difícil serà d'adoptar... Quines són aquestes condicions subjectives? Per què la societat sembla paralitzada, sense actuar, davant d'un problema tan greu, tan clar i tan amenaçador?

• El més urgent avui no és l'educació i la consciència, la concientització? Què podem fer-hi?